

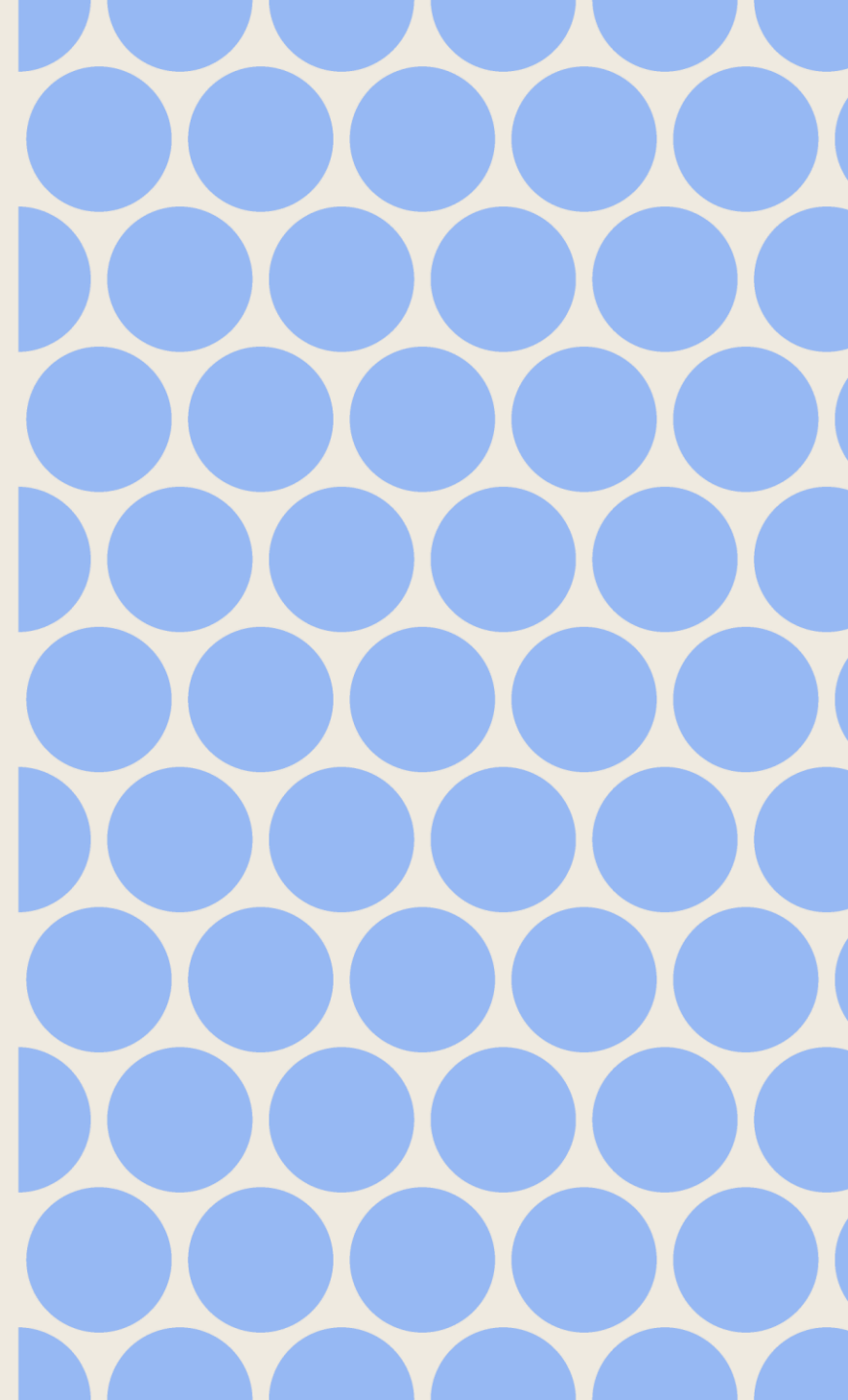

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 124/2024 vp)

Perustuslakivaliokunnan kuuleminen 9.10.2024

Hallitusneuvos Milja Tiainen

Esityksen sisältö

- Nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset tarkennettaisiin lakiin kuntoutuksen tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Sairaus- tai vammadiagnoosia ei jatkossakaan edellytettäisi.
- Osallistuminen nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisiin palveluihin (nykyisin Nuotti-valmennus) ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi kuntoutusrahaan.
- Nuoren ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta voitaisiin jatkossa maksaa kuntoutusrahaa lähtökohtaisesti enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden.
- Nuoren kuntoutusrahaa myönnettäisiin jatkossa odotus- ja väliajalta tarveharkinnan perusteella ja lisäksi samanaikaiset palkka- ja yrittäjätulot sovitettaisiin osittain yhteen nuoren kuntoutusrahan kanssa.
- Opintotukea ei jatkossa myönnettäisi, jos henkilö saa samalta ajalta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaa.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys (1/4)

- Jatkossa kuntoutusrahan saamiseksi nuoren ammatillisen kuntoutuksen valmennuksellisilta palveluilta (nykyisin Nuotti-valmennus) matkoineen edellytettäisiin vähintään neljän tunnin päiväkohtaista kesto.
- Osallistuminen valmennuksellisiin palveluihin ei enää pääsääntöisesti oikeuttaisi saamaan kuntoutusrahaa.
- Jatkossa kuntoutusrahaoikeuteen valmennuksellisten palvelujen ajalta sovellettaisiin kuntoutuslain mukaista pääsääntöä.
- Valmennuksellinen palvelu rinnastuisi muihin tapaamistoistuvuudeltaan ja intensiteetiltään vastaaviin kuntoutuspalveluihin, joihin osallistuminen ei nykyisinkään oikeuta saamaan kuntoutusrahaa.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys (2/4)

- Ehdotettu muutos voisi kuitenkin tosiasiallisesti johtaa siihen, että osa valmennuksellisiin palveluihin osallistuvista nuorista olisi viimesijaisen toimeentulotuen tai perheenjäsenten elatuksen varassa myös kuntoutuksen keston aikana.
- Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen osallistuminen ei kuitenkaan ole pysyvä tai pitkäaikainen, vaan väliaikainen elämäntilanne.
- Esityksessä ei ehdoteta muutoksia työttömyys- ja työkyvyttömyysetuusjärjestelmiä koskevaan lainsäädäntöön.
- Ehdotetussa muutoksessa ei arvioida olevan kyse olennaisesta puuttumisesta perusoikeutena suojattuun perustoimeentulon turvaan työttömyyden ja työkyvyttömyyden aikana.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys (3/4)

- Kelan järjestämä nuoren ammatillinen kuntoutus on yksi osa lakisääteisen kuntoutusjärjestelmän ja laajemmin lakisääteisen sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän muodostamaa kokonaisuutta.
- Esityksessä ehdotetaan nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytysten tarkentamista lakiin.
- Jatkossa nuoren ammatillinen kuntoutus kohdistuisi lainsäätäjän alkuperäistä tarkoitusta vastaavasti opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin.
- Muutos olisi perusteltu kuntoutukseen varattujen voimavarojen kohdentamiseksi tarkoituksenmukaisesti ja oikea-aikaisesti nuoren ammatillista kuntoutusta eniten tarvitseville ja siitä hyötyville nuorille sekä kuntoutustalvelujen saatavuuden turvaamiseksi myös tulevaisuudessa.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys (4/4)

- Valmennuksellisten palvelujen (nykyisin Nuotti-valmennus) aikaisessa kuntoutusrahaoikeudessa voidaan katsoa olevan kyse opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten positiivisesta erityiskohtelusta.
- Muissa tapaamistoistuvuudeltaan ja intensiteetiltään vastaavissa kuntoutuspalveluissa olevat kuntoutujat voivat olla toimintakyvyltään, elämäntilanteeltaan ja syrjäytymisriskiltään Nuotti-valmennukseen osallistuvia nuoria vastaavissa tilanteissa, vaikka heillä ei nykyisin olekaan oikeutta kuntoutusrahaan.
- Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumista suhteessa muihin nuoriin turvaisivat jatkossakin nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelut.
- Lisäksi myöntämisedellytysten tarkentaminen lakiin turvaisi nuoren ammatillisen kuntoutuksen kohdentumista nimenomaisesti syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.
- Näin ollen tosiasiallisen yhdenvertaisuuden vaatimuksesta ei voida katsoa johtuvan estettä ehdotetuille muutoksille.

Yhteisvaikutukset: Vaikutukset kotitalouksien asemaan

- Muistiossa on arvioitu vuosille 2024 ja 2025 tehtyjen ja esitettyjen toimeentuloturvan muutosten yhteisvaikutuksia kotitalouksien tulonmuodostukseen.
- Kolmen pienituloisimman tulokymmenyksen osuus kotitalouksien yhteenlasketusta käytettävissä olevasta tulosta supistuu.
- Muutoksia selittävät pääosin vuodelle 2024 tehdyt toimeentuloturvamuutokset. Vuodelle 2025 esitettyjen toimeentuloturvamuutosten vaikutus on huomattavasti pienempi.
- Käytettävissä olevien tulojen pieneneminen on selvästi yleisintä 18–24-vuotiaissa. Tulosta selittää opiskelijoiden suuri osuus ikäryhmässä.
- Perhetyypeistä voimakkaimmin käytettävissä olevien tulojen pientyminen kohdistuu yksinasuviin sekä yksinhuoltajakotitalouksiin.
- Ensisijaisten etuuksien ja yleisen asumistuen pieneneminen sekä eräiden etuuksien poistuminen nuorilta johtaa perustoimeentulotuen tarpeen kasvuun.

Yhteisvaikutukset: Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

- Muistiossa on arvioitu vuosille 2024 ja 2025 tehtyjen ja esitettyjen toimeentuloturvaa ja sosiaali- ja terveystaloudellisia muutosten yhteisvaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.
- Eri toimenpiteet voivat lisätä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten syrjäytymisen riskiä.
- Sairaus- ja kuntoutusetuuksiin tehtävät muutokset kohdistuvat henkilöihin, jotka ovat taloudellisesti erityisen haavoittuvassa asemassa.
- Esitysten myötä myös taloudelliset kannusteet ja mahdollisuudet osallistua ja sitoutua ammatilliseen kuntoutukseen heikentyvät.
- Kuntoutusrahaetuuksiin tehtyt ja ehdotetut muutokset kohdistuvat myös vammaisiin henkilöihin.

Kiitos!

Sosiaali- ja
terveysministeriö